

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБКИ ТЕХНОЛОГІЙ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Підвищення професійної активності вчителя середньої загальноосвітньої школи – актуальна проблема сучасної психолого-педагогічної науки. Процеси демократизації і гуманізації суспільства створюють об'єктивні умови для активізації творчої діяльності педагогічних працівників. В сучасних соціально-економічних умовах суспільство зорієнтовано на розвиток особистої ініціативи, підвищення професійної активності в усіх сферах суспільного життя, в тому числі – у сфері освіти. Потреба у формуванні суспільно активної особистості зумовлює необхідність створення сприятливого освітнього середовища для розвитку школяра, розкриття його творчих можливостей, обдарувань. Саме тому концептуальні ідеї освіти вимагають переорієнтації професійної діяльності вчителів, оволодіння ними новими технологіями навчання і виховання, спрямування їх власного особистісного й професійного потенціалу на всебічний розвиток учня [4, с. 237].

Оскільки вчитель є ключовою фігурою навчально-виховного процесу, тому найважливішою передумовою реального оновлення школи є підвищення його професійної активності. Винятково важливе значення це має для вчителів середньої загальноосвітньої школи, які забезпечують становлення особистості учнів, цілеспрямований розвиток їх здібностей, формування вмінь і бажання вчитися; створення умов для їх самовираження у всіх видах діяльності, які сприяють морально-етичному і естетичному розвитку, оволодінню здорового способу життя, готують до самоуправління в навчально-виховному процесі [4, с. 237], допомагають реалізувати свій потенціал, досягти гармонійних взаємин з довкіллям [1, с. 4]. А це буде можливо, на нашу думку, при розробці і активному використанню вчителями технологій естетичного виховання учнів.

Сучасна психолого-педагогічна наука має значний доробок у вихованні особистості в різних видах діяльності. Згідно з теоретичними положеннями К.О. Абульханової-Славської, Б.Г. Ананьєва, Л.С. Виготського, В.В. Давидова, Г.С. Костюка, О.М. Леонтьєва, Б.Ф. Ломова, С.Л. Рубінштейна, О.М. Отич, О.В. Скрипченка діяльність розглядається основою психічного розвитку та становлення людини як особистості в цілому.

На розвиток теорії і практики технологічного підходу до організації навчання вплинули також новітні нормативні документи, зокрема, національна програма “Освіта” (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти в Україні в XXI столітті, Закон України “Про загальну середню освіту”, Державний стандарт початкової загальної освіти

З 90-х років XX ст. в Україні активно розвивається дидактичний аспект за таким напрямами: методологічні проблеми сучасних технологій (С.У. Гончаренко, Ю.І. Мальований, В.О. Сластенін), особливості технологічних процесів у професійно-технічній школі (Р.С. Гуревич, І.А. Зязюн, Б.Г. Камінський, І.М. Козловська, Н.Г. Ничкало, Б.О. Федоришин) [1, с. 6].

Аналіз психолого-педагогічних основ розробки педагогічних технологій дозволяє стверджувати, що втілення їх в освітню практику школи створює сприятливі умови для формування особистості школярів, прояву творчості, як учнів так вчителів, прагнення їх до саморозвитку і самоосвіти. Цей вибір зумовлений перспективними й поточними дидактичними, виховними та розвивальними завданнями навчально-виховного процесу середньої загальноосвітньої школи.

Водночас у педагогічній практиці недостатня увага надається використанню вчителями технологій естетичного виховання учнів. Це засвідчують наукові дослідження вчених-педагогів М.П. Лещенко, Л.К. Шиян, Н.А. Фоломєєвої, Т.Д. Чабанової. Ні науковці, ні вчителі практично не розробляють власні технології естетичного виховання учнів і не впроваджують їх у навчально-виховний процес школи, хоча більшість переконана у їх

ефективності створення оптимальних умов для гармонійного розвитку школярів. Недослідженими залишилися також психолого-педагогічні основи розробки вказаних технологій. Саме це зумовлює актуальність проблеми даної статті.

Її метою є – теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних основ розробки технологій естетичного виховання учнів.

Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми, на наш погляд, є ознайомлення педагогічних працівників у системі методичної роботи школи з інноваційними тенденціями в освіті, залучення до їх сприймання і практичного втілення. Засвоєння інновацій в навчально-виховному процесі пов'язано з їх творчим смисленням і переробкою з боку вчителя [3, с. 347].

До інноваційних тенденцій у навчанні і вихованні учнів відносяться як розробки технологічних пошуків, які сприяють успішному засвоєнню знань, так і технологій естетичного виховання.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури і власних спостережень ми дійшли висновку, що для вчителя середньої загальноосвітньої школи найбільш суттєвими основами розробки технологій естетичного виховання учнів є: мотиваційна спрямованість на використання даних технологій, пошуково-експериментальна діяльність вчителя, володіння сучасними методами психодіагностики потенційних можливостей учнів, знання теорії навчальних предметів і методики їх викладання. Нами теоретично обґрунтовано якості особистості вчителя, які сприяють пошуково-творчій діяльності, а саме: ініціативність, винахідливість, допитливість, енергійність, свідоме ставлення до праці, відповідальність, наполегливість, організованість, творче мислення, активна життєва позиція, широта світогляду [4, с. 239].

На цьому етапі дослідження були виявлені та обґрунтовані етапи, які сприяють створенню психолого-педагогічних основ розробки технологій естетичного виховання учнів. Означені етапи в моделі підготовки вчителя до використання технологій естетичного виховання учнів були класифіковані як: інформаційний, самоосвітній, практично-діяльнісний і результативно-творчий.

В ході дослідження ми ставили перед собою завдання:

- а) експериментально перевірити розроблену модель підготовки педагогічних працівників до використання технологій естетичного виховання учнів;
- б) дослідити особливості формування у вчителів компонентів готовності до використання технологій естетичного виховання учнів та динаміку зростання їх рівнів;
- в) виявити педагогічні умови формування знань, умінь і навичок, необхідних вчителю для успішного використання технологій естетичного виховання учнів.

Відповідно до теоретичної моделі дослідно-експериментальна робота складалася з чотирьох етапів (таблиця) *інформаційного*, де необхідно було зацікавити вчителів до використання технологій естетичного виховання учнів, застосовуючи перегляд кінофільмів, відеозаписів, розповіді вчителів, читання науково-педагогічної літератури, вивчення передового педагогічного досвіду вчителів із вказаної теми; *самоосвітнього*, де педагогічні працівники самостійно знайомилися з технологіями естетичного виховання учнів, шляхом самоосвіти, веденням щоденників професійного зростання, активної участі в проведенні методичних об'єднань; *практично-діяльнісного*, коли вони використовували ці технології у педагогічній діяльності, розробляли на їх основі виховні заходи організуючи роботу творчих груп, тренінгів, проведенні відкритих навчальних і позакласних занять, створенні творчих методичних майстерень; *результативно-творчого*, який давав можливість проаналізувати ефективність використання технологій естетичного виховання учнів, на основі впровадження передового педагогічного досвіду, проведення діагностування, організації педагогічних рад, семінарів-практикумів, конференцій.

Для узагальнення етапів підготовки вчителя до використання технологій естетичного виховання учнів було складено наступну модель.

Таблиця. Модель підготовки вчителя до використання технологій естетичного виховання учнів.

Ця модель слугувала алгоритмом розробки технологій естетичного виховання учнів. Найбільш типовими складовими структури даної технології є мета, зміст, актуалізація необхідних знань чи виховних заходів, забезпечення та підтримка уваги, стимулювання і керування навчально-виховною діяльністю, забезпечення зворотного зв'язку на основі контролю чи діагностики, корекція, критеріальна оцінка результатів. Результати навчання і виховання забезпечуються розумінням і прийняттям учнями поставленої мети, шляхів і критеріїв її досягнення, доброзичливістю, об'єктивністю вчителів [3, с. 348].

Ознайомлення з педагогічними технологіями естетичного виховання педагогів М.П. Лещенко, Н.А. Фоломєєвої, Т.Д. Чабанової, Л.К. Шиян та їх творче осмислення дало нам можливість розробити технологію естетичного виховання музейної педагогіки, котру успішно втілюють у навчально-виховний процес вчителі Українського коледжу ім. В.О. Сухомлинського, який очолює член-кориспонтент НАПН України, кандадат педагогічних наук, заслужений працівник освіти України В.М. Хайруліна. Завідуючою музеею ім. В.О. Сухомлинського є С. І. Каракоз, на базі якого проводяться уроки з різних предметів, а також позакласні заходи.

Сутність цієї технології полягає у: посиленні творчої і педагогічної спрямованості викладання фахових дисциплін; педагогічно обгрунтованому відборі і структуруванні змісту мистецького компонента професійно-педагогічної підготовки вчителів школи; педагогічно доцільному впровадженні елементів мистецтва та мистецьких дисциплін до змісту навчальних предметів на основі встановлення міжпредметних зв'язків [2, с. 18-19]; розширення знань блоку мистецьких дисциплін, розширення пізнання учнів у позаурочній діяльності.

Таким чином, головним у визначенні психолого-педагогічних основ розробки технологій естетичного виховання є вдосконалення науково-методичного супроводу, робота з практичним моделюванням систем сучасних освітніх технологій і їх ефективним впровадженням у навчально-виховний процес, підготовка вчителів для сприйняття цих технологій.

Перспектива подальшої роботи полягає у розробці універсальних моделей підготовки вчителя до використання технологій естетичного виховання, впровадження в освітній процес інноваційних технологій, які б враховували як психологічні, так і соціальні чинники школярів.

Література

1. Іванчук М.Г. Психолого-педагогічні основи виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання: дис ... д-ра психол. наук: 19.00.07 / Іванчук Марія Георгіївна. Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2005. 365с.
2. Педагогічна майстерність як система професійно-мистецьких компонентностей: Матеріали звітної наукової конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України зза 2009 рік. – Вінниця: ТОВ фірма “Планер”, 2010. – 308 с.
3. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: Монографія / [С.О. Сисоєва, А.М. Алексюк, П.М. Воловик]; За ред. С.О. Сисоєвої. – К.: ВПОЛ, 2001. – 502 с.
4. Творчість і технології в наукових дослідженнях наперервної професійної освіти: Наукове видання / За заг. ред. С.О. Сисоєвої. – К.: КІМ, 2008. 424 с.

Ольга Кутова

Психолого-педагогічні основи розробки
технологій естетичного виховання учнів

Анотація. У статті автор розглядає психолого-педагогічні основи розробки технологій естетичного виховання учнів, обґрунтовує етипи підготовки вчителя до їх використання.

Ключові слова: психолого-педагогічні основи, розробка, технології естетичного виховання.

Ольга Кутовая

Психолого-педагогические основы разработки
технологий эстетического воспитания учащихся

Анотация. В статье автор рассматривает психолого-педагогические основы разработки технологий эстетического воспитания учащихся, обосновывает этапы подготовки учителя к их использованию.

Ключевые слова: психолого-педагогические основы, разработка, технологии эстетического воспитания.

Olga Kutovoi

Psycho-pedagogical foundations developing
Technology aesthetic education of students

Annotation. The author considers psihlogo-pedagogical foundations of technology development of the aesthetic education of students, justifies the stages of preparing teachers to use them.

Key words: psychological and pedagogical foundations, development, technology, aesthetic education.

Кутова Ольга Миколаївна

Аспірант відділу педагогічної естетики та етики

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

м. Київ

Дом. адреса: пр-т Оболонський, 36, кв 38

Телефони: дом. 412-67-11, моб. – 096-371-86-19

Рецензія

на статтю Кутової О.М. “Психолого-педагогічні основи розробки технологій естетичного виховання учнів”

У статті теоретично обгрунтовується значення психолого-педагогічних основ розробки технологій естетичного виховання учнів.

Автор проаналізувала психолого-педагогічну літературу з даної проблеми і дійшла висновку, що для вчителя середньої загальноосвітньої школи найбільш суттєвими основами розробки технологій естетичного виховання учнів є: мотиваційна спрямованість на використання даних технологій, пошуково-експериментальна діяльність вчителя, володіння сучасними методами психодіагностики потенційних можливостей учнів, знання теорії навчальних предметів і методики їх викладання. Теоретично обгрунтувала якості особистості вчителя, які сприяють пошуково-творчій діяльності.

Викладене у статті дозволяє автору дійти висновку, що психолого-педагогічні основи розробки технологій естетичного виховання учнів сприяють підготовці вчителів для сприйняття цих технологій, ефективному впровадженню їх у навчально-виховний процес.

У цілому стаття відповідає вимогам до наукових публікацій і може бути рекомендована до друку.

Доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу педагогічної естетики та етики _____ О.М. Отич